Тема 19

ПІДГОТОВЧЕ ПРОВАДЖЕННЯ

19.1. Суть, завдання і значення стадії підготовчого провадження
19.2. Порядок підготовчого судового засідання
19.3. Вирішення питань, пов'язаних із підготовкою до судового розгляду
19.4. Закінчення підготовчого провадження і призначення судового розгляду

19.1. Суть, завдання і значення стадії підготовчого провадження

Після закінчення досудового розслідування суд призначає підготовче судове засідання. Протягом тривалого часу в теорії кримінального процесу дискутували як указана стадія повинна бути названа. Прийняття Кримінального процесуального кодексу України зумовило суттєву зміну кримінальної процесуальної форми, ліквідацію деяких застарілих та запровадження нових процедур.

Так, однією із новел КПК стала поява стадії підготовчого провадження, яке було трансформоване зі стадії попереднього розгляду справи суддею; остання ж, своєю чергою, виникла на основі стадії віддання обвинуваченого до суду.

Процесуальна діяльність на стадії підготовчого провадження здійснюється судом із додержанням засад кримінального провадження, зокрема верховенства права, законності, рівності перед законом і судом, презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини, доступу до правосуддя та обов'язковості судових рішень, забезпечення права на захист та на оскарження процесуальних рішень, дій або бездіяльності, а також гласності і відкритості судового провадження та його повного фіксування технічними засобами.

Підготовче провадження є обов'язковою частиною кримінальної процесуальної діяльності, яку неможливо уникнути. Так, ст. 283 КПК передбачає, що досудове розслідування може закінчитися закриттям кримінального провадження (ст. 284 КПК) або складанням обвинувального акта (ст. 291, або складанням клопотання: про звільнення особи від кримінальної відповідальності (ст.ст. 285–287 КПК), про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру (ст. 292 КПК). Після затвердження одного із зазначених документів прокурор надсилає його для розгляду в підготовче провадження до суду першої інстанції. Відтак, якщо на досудовому розслідуванні кримінальне провадження не закривається, а спрямовується у судове провадження, воно обов'язково має пройти підготовче провадження.

Цей етап судочинства розглядається як самостійна стадія кримінального процесу, в якій суд визначає можливість на законних підставах призначити кримінальне провадження до судового розгляду. На цій стадії перевіряють подані органами досудового розслідування матеріали провадження і, не вирішуючи наперед питання про винуватість обвинуваченого, з'ясовують наявність або відсутність достатніх фактичних і юридичних підстав для розгляду справи в судовому засіданні, а також вирішують інші питання, пов'язані з підготовкою справи до судового розгляду.

Достатніми підставами для судового розгляду справи є:

– всебічне, повне і неупереджене дослідження органами досудового розслідування обставин, які підлягають доказуванню у певному кримінальному провадженні;

– наявність доказів, які підтверджують дослідження цих обставин і переконують суд під час підготовчого провадження, що підтвердження цих доказів на судовому засіданні зумовить винесення обвинувального вироку;

– додержання працівниками оперативних підрозділів, органами досудового розслідування, прокурором норм кримінального процесуального законодавства, вимог загальних завдань кримінального судочинства щодо охорони прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження;

– відсутність підстав для закриття кримінального провадження (п. п. 4–8 ч. 1 і ч. 2 ст. 284 КПК).

На цій стадії не робиться остаточна оцінка доказів із погляду їх належності та допустимості, не вирішується наперед питання про доведеність обвинувачення і винуватість обвинуваченого. Це робить суд або суддя одноособово при постановленні вироку на підставі дослідження всіх обставин кримінального провадження на судовому засіданні, оскільки згідно зі ст. 17 КПК особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено у порядку, передбаченому КПК, і встановлено обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили.

Отже, ***підготовче провадження*** *– це стадія кримінального процесу, на якій суддя одноособово за участю прокурора та інших учасників кримінального провадження (обвинуваченого, захисника, потерпілого, його представника та законного представника, цивільного позивача, його представника та законного представника, цивільного відповідача та його представника, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження) здійснює процесуальну діяльність спрямовану на перевірку повноти і правильності проведеного досудового розслідування і вирішує питання про можливість розгляду матеріалів кримінального провадження по суті у судовому засіданні.*

Підготовче провадження як окрема стадія кримінального провадження має свої власні ***завдання***, що випливають із загальних завдань кримінального провадження, визначених у ст. 2

КПК, та забезпечують досягнення мети кримінального процесу і реалізацію його призначення. Невиконання цих завдань перешкоджає подальшому просуванню кримінального провадження.

У науковій літературі поширеною є думка про те, що на цій стадії вирішується дві групи завдань:

– щодо перевірки процесуальних підстав для призначення судового розгляду;

– щодо підготовки до розгляду матеріалів кримінального провадження в судовому засіданні.

Завдання підготовчого провадження визначають також як *процесуальне та організаційне забезпечення проведення судового розгляду, або ж як визначення основних напрямів подальшої процесуальної діяльності суду та інших учасників кримінального провадження.*

Серед основних ***завдань підготовчого провадження***, як стадії кримінального провадження, ***виділяють***:

– перевірку наявності процесуальних підстав для затвердження угоди про визнання винуватості або про примирення;

– перевірку наявності підстав для закриття провадження;

– перевірку відповідності вимогам кримінального процесуального закону обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру;

– перевірку дотримання правил визначення підсудності кримінального провадження;

– підготовку умов для успішного проведення судового розгляду.

Висока вимога суду до якості матеріалів досудового розслідування є важливою умовою забезпечення всебічного, повного і неупередженого дослідження обставин справи на судовому засіданні.

Верховний Суд України неодноразово наголошував на тому, що розгляд справи без призначення справи до судового розгляду – це суттєве порушення вимог кримінального процесуального закону і є підставою для скасування винесених судових рішень, маючи на увазі не тільки фактичну відсутність у справі постанови судді або ухвали суду про призначення справи до суду.

Особливість стадії полягає в тому, що відповідно до стадії досудового розслідування вона є контролюючою, а відповідно до майбутнього судового розгляду – підготовчою.

Значення стадії можна сформулювати у таких позиціях:

– вона є своєрідним процесуальним фільтром – не пропускає до судового розгляду матеріали кримінального провадження, які розслідували неповно або з порушенням кримінального процесуального законодавства;

– визначає межі майбутнього судового розгляду (судити обвинуваченого можна тільки за тим обвинуваченням, яке йому пред'явлено);

– забезпечує підготовку всіх необхідних умов для правильної організації та успішного проведення судового засідання.

Окрім того, процесуальні дії, які відбуваються під час підготовчого провадження, дають змогу забезпечити оперативність правосуддя, не доводячи до стадії судового розгляду ті кримінальні провадження, які потребують закриття у встановлених законом випадках; забезпечити дотримання розумних строків кримінального провадження, а також повноти та неупередженості судового розгляду через належну підготовку до нього; забезпечити реалізацію низки прав та законних інтересів учасників кримінального провадження.

Також про важливість цієї стадії наголошено у вимогах, встановлених щодо її проведення: фіксуванням ходу підготовчого судового засідання за допомогою технічних засобів; обов'язковим викликом та участю у провадженні сторін, можливістю ініціювати під час засідання у передбачених законом випадках особливі порядки диференціації кримінальної процесуальної форми, зокрема, розгляд провадження судом присяжних.

Призначенням діяльності судів на стадії підготовчого провадження є те, що вони повинні викоренити з практики випадки неуважного, механічного підходу до вирішення питань, пов'язаних з відданням обвинуваченого до суду і призначенням справи до розгляду в судовому засіданні та забезпечити безумовне виконання вимог процесуального законодавства.

19.2. Порядок підготовчого судового засідання

Підготовче провадження є важливою стадією перед судовим провадженням у суді першої інстанції, в якому суд зобов'язаний перевірити матеріали кримінального провадження, з'ясувати достатність фактичних та юридичних підстав для ухвалення судових рішень, передбачених ч. 3 ст. 314 КПК, вирішити питання, пов'язані з підготовкою кримінального провадження до судового розгляду, зокрема визначити дату, час та місце судового розгляду, форму проведення судового засідання, склад суду тощо. Усі питання, пов'язані з проведенням підготовчого провадження, залежно від особливостей порядку судового провадження згідно зі ст. 31 КПК вирішуються суддею одноособово або відповідно до чч. 2, 3, 9 цієї ж статті колегіально (за винятком кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру – судовий розгляд клопотання про застосування таких заходів згідно зі ст. 512 КПК здійснюється суддею лише одноособово). Визначення судді (колегії суддів), відповідно до ст. 35 КПК, здійснюється автоматизованою системою документообігу суду під час реєстрації відповідних матеріалів кримінального провадження з обов'язковим урахуванням положень ст.ст. 75, 76 КПК (обставин, що виключають участь судді в кримінальному провадженні).

Відповідно до ст. 314 КПК після отримання обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру або клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності *суд не пізніше п'яти днів з дня його надходження призначає підготовче судове засідання, в яке викликає учасників судового провадження.* Про день, час і місце проведення підготовчого судового засідання сторони та інші учасники судового провадження, перелік яких наведено у ч. 2 ст. 314 КПК, за розпорядженням головуючого повідомляються секретарем судового засідання. Повідомлення про

виклик до суду надсилаються поштою, факсом, телеграфом, телефонограмою або іншими засобами зв'язку *не пізніше ніж за п'ять днів до дати призначення підготовчого судового засідання*, що має забезпечити своєчасність отримання повідомлень та право сторін на участь. Зауважимо, що відповідно до ст. 134 КПК суд проводить судовий виклик лише тих учасників кримінального провадження, участь яких у судовому провадженні є обов'язковою. Повідомлення учасників кримінального провадження згідно з ч. 2 ст. 111 КПК здійснюється у разі, якщо участь цих осіб у процесуальних діях не є обов'язковою.

Також варто зазначити, що в повідомленні, окрім іншого, має міститися вказівка про необов'язковість їх участі в проведенні процесуальної дії або ухваленні рішення.

Після виконання необхідних процедур, а саме: відкриття судового засідання, повідомлення про повне фіксування судового розгляду технічними засобами, оголошення складу суду і роз'яснення права відводу, повідомлення особам, які беруть участь у судовому засіданні, про права і обов'язки (виконання вимог, передбачених ст.ст. 342–345 КПК), *головуючий з'ясовує в учасників судового провадження їх думку щодо можливості призначення судового розгляду.*

У підготовчому судовому засіданні суд має право прийняти такі рішення:

– *затвердити угоду або відмовити в затвердженні угоди та повернути кримінальне провадження прокурору для продовження досудового розслідування у порядку, передбаченому ст.ст. 468–475 КПК (кримінальне провадження на підставі угод).* Угода про визнання винуватості або про примирення потерпілого з обвинуваченим направляється до суду з метою вирішення питання про її затвердження та ухвалення вироку. Завданням стадії підготовчого провадження в цьому разі є встановлення наявності підстав та відсутності перешкод для затвердження угоди та ухвалення вироку. Повноваження суду полягають у перевірці угоди на відповідність вимогам закону (ст.ст. 472, 473 КПК); встановленні факту добровільності укладення угоди та розуміння обвинуваченим своїх прав та наслідків

її підписання (ст. 474 КПК) і вирішення указаного питання відповідно до вимог КК України. У разі необхідності (якщо суд має сумніви щодо відповідності угоди вимогам закону) затвердження угоди може бути перенесено на іншу дату. Якщо суд переконається, що угода може бути затверджена, він ухвалює вирок, яким затверджує угоду і призначає узгоджену сторонами міру покарання. У протилежному випадку суд постановляє ухвалу про відмову в затвердженні угоди та повертає кримінальне провадження прокурору для продовження досудового розслідування або продовжує судове провадження;

– *закрити провадження у разі встановлення підстав, передбачених п. п. 4–8 ч. 1 або ч. 2 ст. 284 КПК:* набрав чинності закон, яким скасована кримінальна відповідальність за діяння, вчинене особою; помер підозрюваний, обвинувачений, окрім випадків, якщо провадження є необхідним для реабілітації померлого; існує вирок по тому самому обвинуваченню, що набрав законної сили, або постановлена ухвала суду про закриття кримінального провадження по тому самому обвинуваченню; потерпілий, а у випадках, передбачених КПК, його представник відмовився від обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення; стосовно кримінального правопорушення щодо якого не отримано згоди держави, яка видала особу. Окрім цього, кримінальне провадження закривається судом: у зв'язку зі звільненням особи від кримінальної відповідальності; якщо прокурор відмовився від підтримання обвинувачення, за винятком випадків, передбачених КПК; досягнуто податковий компроміс у справах про кримінальні правопорушення, передбачені ст. 212 КК України, відповідно до підрозділу 9^2 Розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України.

Наявність інших підстав (відсутність події або складу кримінального правопорушення тощо) має бути доведена під час судового розгляду, за результатами якого може бути постановлено виправдувальний вирок.

Закінчення кримінального провадження на цій стадії можливе й у разі постановлення судом ухвали про закриття кримінального провадження за визначеними законом підставами,

зокрема й у випадках наявності підстав для звільнення особи від кримінальної відповідальності (п. 2 ч. 3 ст. 314 КПК). Клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності прокурор надсилає до суду з метою вирішення цього питання по суті. Завданням стадії підготовчого провадження під час надходження цього документа є встановлення судом підстав для звільнення особи від кримінальної відповідальності. Повноваження суду полягають у перевірці обґрунтованості клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності і вирішення зазначеного питання відповідно до вимог КК України.

У разі встановлення судом необґрунтованості клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності або ж коли обвинувачений заперечує проти цього, суд своєю ухвалою відмовляє у його задоволенні та повертає клопотання прокурору для продовження розслідування, якщо підстави для такого звільнення встановлено на стадії досудового розслідування, або призначає судовий розгляд для проведення судового провадження в загальному порядку, якщо таке клопотання надійшло після направлення обвинувального акта до суду (ч. 4 ст. 288 КПК);

– *повернути обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру прокурору, якщо вони не відповідають вимогам КПК.* Вимоги до обвинувального акта визначені у ст. 291 КПК, а до клопотань про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру також і у ст. 292 КПК, тому недодержання цих положень закону буде становити невідповідність вимогам КПК, що є підставою для повернення судом зазначених документів прокурору (п. 3 ч. 3 ст. 314 КПК).

Згідно зі ст. 291 КПК *обвинувальний акт* складається слідчим, після чого затверджується прокурором. Обвинувальний акт може бути складений прокурором, зокрема якщо він не погодиться з обвинувальним актом, що був складений слідчим. Насамперед на стадії підготовчого провадження суд зобов'язаний перевірити відповідність обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, які надійшли від прокурора, вимогам КПК: зокрема,

якщо ці документи містять положення, що суперечать одне одному; у документах наведено недопустиму натуралізацію опису злочину; вони не підписані слідчим (окрім випадків, коли прокурор склав їх самостійно) або не затверджені прокурором; до них не долучено передбачені законом додатки.

Про повернення матеріалів кримінального провадження (обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру) прокурору суд постановляє відповідну ухвалу. Такою ухвалою суд зобов'язує прокурора усунути виявлені недоліки протягом визначеного ним розумного строку, який має бути достатнім для виправлення допущених недоліків. Ухвала негайно направляється прокурору для усунення зазначених у ній недоліків обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру або для долучення необхідних додатків. У разі цього прокурор, слідчий не повинні проводити слідчі (розшукові) дії і збирати докази у даному кримінальному провадженні, а лише виправити зазначені в ухвалі суду недоліки і повторно направити обвинувальний акт (клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру) до суду або ж закрити кримінальне провадження. Докази, отримані під час проведення процесуальних дій, не визначених в ухвалі про повернення зазначених матеріалів кримінального провадження, згідно з ч. 8 ст. 223 КПК є недопустимими;

– *направити обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру до відповідного суду для визначення підсудності у випадку встановлення непідсудності кримінального провадження.* Обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру прокурор надсилає до суду з метою призначення судом судового розгляду. В такому разі завданням цієї стадії є встановлення підстав для призначення судового розгляду та здійснення організаційно-підготовчих дій для його призначення. Повноваження суду полягають у перевірці матеріалів на відповідність закону, встановленні підсудності матеріалів суду, на розгляд якого вони надійшли,

а також у діях, пов'язаних із підготовкою судового розгляду (ст.ст. 315, 317 КПК);

– *призначити судовий розгляд на підставі обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру.*

Ухвала про повернення обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру може бути оскаржена в апеляційному порядку.

Відтак залежно від процедури розгляду та рішень, що ухвалюються за його результатами, *підготовче провадження має такі диференційовані форми:* провадження на підставі угод (Гл. 35 Розділу 6 КПК); провадження зі закриття кримінального провадження зі звільненням особи від кримінальної відповідальності (п. 1 ч. 2 ст. 284 КПК); провадження зі закриття кримінального провадження з процесуальних (нейтральних) підстав (п.п. 4–8 ч. 1, п. 2 ч. 2 ст. 284 КПК); провадження з перевірки обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру стосовно їх дотримання вимог КПК (п. 3 ч. 3 ст. 315 КПК); провадження щодо перевірки обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру стосовно їх дотримання правил підсудності (п. 4 ч. 3 ст. 314 КПК); провадження щодо призначення на основі обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру кримінального провадження до судового розгляду (п. 5 ч. 3 ст. 314 КПК).

Ухвалення рішення про зупинення кримінального провадження на стадії підготовчого провадження не передбачено. Про можливість його прийняття вказується в Листі Вищого спеціалізованого суду України «Про порядок здійснення підготовчого провадження відповідно до Кримінального процесуального кодексу України» від 3 жовтня 2012 року № 223-140/0/4-12. Так, згідно зі ст. 335 КПК суд вправі зупинити підготовче провадження, якщо обвинувачений ухилився від явки до суду або захворів на психічну або іншу тяжку тривалу хворобу, яка виключає його участь у судовому провадженні, до його розшуку або

видужання. Якщо обвинувачених декілька – суд зупиняє підготовче провадження лише щодо такого обвинуваченого і продовжує підготовче провадження стосовно інших обвинувачених. Розшук обвинуваченого, який ухилився від явки до суду, оголошується ухвалою суду, організація виконання якої доручається слідчому та/або прокурору.

19.3. Вирішення питань, пов'язаних із підготовкою до судового розгляду

Згідно зі ст. 315 КПК у разі якщо під час підготовчого судового засідання не буде встановлено підстав для ухвалення рішень, передбачених п. п. 1–4 ч. 3 ст. 314 КПК, суд переходить до вирішення питань, пов'язаних із підготовкою до судового розгляду, зокрема:

– *визначає дату та місце проведення судового розгляду.* У разі цього необхідно враховувати складність кримінального провадження, обсяг необхідних підготовчих дій для його проведення, можливості вирішення клопотань, заявлених учасникам судового провадження;

– *з'ясовує, у відкритому або закритому судовому засіданні чи необхідно здійснювати судовий розгляд.* Так, відповідно до ст. 27 КПК кримінальне провадження в судах усіх інстанцій здійснюється відкрито. Слідчий суддя, суд може прийняти рішення про здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні впродовж усього судового провадження або його окремої частини лише у випадках: а) якщо обвинуваченим є неповнолітній; б) розгляду справи про злочин проти статевої свободи та статевої недоторканості особи; в) необхідності запобігти розголошенню відомостей про особисте та сімейне життя або обставин, які принижують гідність особи; г) якщо здійснення провадження у відкритому судовому засіданні може призвести

до розголошення таємниці, що охороняється законом; г) необхідності забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні. На судовому розгляді в закритому судовому засіданні можуть бути присутні лише сторони та інші учасники кримінального провадження. Порядок розгляду кримінального провадження (здійснення кримінального провадження у відкритому або закритому судовому засіданні) може бути змінено ухвалою суду під час судового провадження за клопотанням однієї зі сторін;

– *з'ясовує питання про склад осіб, які братимуть участь у судовому розгляді*. Суд, враховуючи матеріали кримінального провадження, та беручи до уваги клопотання, заявлені учасниками кримінального провадження (наприклад, про визнання цивільним позивачем), особу обвинуваченого, визначає коло учасників судового провадження і за необхідності залучає відповідного перекладача (сурдоперекладача);

– *розглядає клопотання учасників судового провадження про:* а) здійснення судового виклику певних осіб до суду для допиту. Це можуть бути свідки обвинувачення та захисту. Також відповідно до ч. 7 ст. 101 КПК для допиту під час судового розгляду може бути викликаний експерт за клопотанням однієї зі сторін або ж судом за власною ініціативою (ч. 1 ст. 356 КПК) для роз'яснення або доповнення ним свого висновку. Окрім того, для допиту малолітнього або неповнолітнього (на розсуд суду) свідка або потерпілого відповідно до ч. 1 ст. 354 КПК викликаються законний представник, педагог або психолог, а за необхідності – лікар. Для допиту неповнолітнього обвинуваченого, який не досяг шістнадцятирічного віку або якщо його визнано розумово відсталим, згідно з ч. 1 ст. 491 КПК за рішенням суду або за клопотанням захисника викликаються законний представник, педагог або психолог, а в разі необхідності – лікар; б) витребування певних речей або документів. Якщо у сторін при отриманні певних речей або матеріалів (доказів) виникають труднощі, суд, призначаючи справу до судового розгляду під час підготовчого судового засідання, у разі задоволення клопотань про дослідження цих речей або матеріалів, повинен сприяти

учасникам судового провадження в їх витребуванні шляхом надання відповідних запитів, судових доручень.

Варто мати на увазі, що відхилення судом клопотань учасників судового провадження про допит певних осіб, дослідження доказів або учинення інших процесуальних дій на підтвердження або спростування обставин, з'ясування яких могло мати суттєве значення для ухвалення законного, обґрунтованого та справедливого судового рішення, згідно з вимогами п. 1 ч. 1 ст. 410 КПК визнається неповнотою судового розгляду та є підставою для скасування або зміни судового рішення при розгляді справи в суді апеляційної інстанції;

– *учиняє інші дії, необхідні для підготовки до судового розгляду*. До їх переліку треба віднести: а) забезпечення участі захисника для здійснення захисту за призначенням у випадках та в порядку, передбаченому ст. 49 КПК. Про залучення захисника для здійснення захисту за призначенням суд постановляє ухвалу; б) визнання особи законним представником обвинуваченого, потерпілого, цивільного позивача або представником потерпілого, цивільного позивача і відповідача, якщо рішення про це не було прийнято під час досудового розслідування; в) визнання потерпілого цивільним позивачем, якщо позов останнім не був заявлений під час досудового розслідування. Також суд за клопотанням цивільного позивача для забезпечення цивільного позову до набрання судовим рішенням законної сили може відповідно до ч. 2 ст. 170 КПК вирішити питання про накладення арешту на майно, якщо таких заходів не було вжито раніше. Про задоволення клопотання суд у порядку, визначеному ст.ст. 172, 173 КПК, постановляє ухвалу. В такому ж порядку розглядається клопотання прокурора про накладення арешту на майно з метою забезпечення можливої конфіскації майна; г) у разі подання клопотання обвинуваченим у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді довічного позбавлення волі, про розгляд кримінального провадження стосовно нього судом присяжних, суд постановляє ухвалу про призначення судового розгляду судом присяжних у складі двох професійних суддів та трьох присяжних; ґ) формування списку осіб, які підлягають виклику в судове засідання.

Під час підготовчого судового засідання суд за клопотанням учасників судового провадження має право обрати, змінити чи скасувати заходи забезпечення кримінального провадження, зокрема запобіжний захід, обраний щодо обвинуваченого. У разі надходження від учасників судового провадження клопотань про обрання, зміну або скасування заходів забезпечення кримінального провадження, перелік яких визначено ч. 2 ст. 131 КПК, суд розглядає їх відповідно до правил, передбачених ст.ст. 131–213 КПК, з урахуванням положень п. п. 3, 4 ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини. У разі розгляду таких клопотань суд додержується правил, передбачених Розділом II КПК (Заходи забезпечення кримінального провадження). За відсутності зазначених клопотань сторін кримінального провадження застосування заходів забезпечення кримінального провадження, обраних під час досудового розслідування, вважається продовженим.

19.4. Закінчення підготовчого провадження і призначення судового розгляду

Згідно зі ст. 316 КПК після завершення підготовки до судового розгляду суд постановляє ухвалу про призначення судового розгляду.

Судовий розгляд має бути ***призначений не пізніше десяти днів*** після постановлення ухвали про його призначення.

В ухвалі про призначення судового розгляду зазначається:

– *у вступній частині* – дата і місце її постановлення, найменування суду, прізвища та ініціали судді (суддів), секретаря судового засідання та інших учасників судового провадження, найменування (номер) кримінального провадження, від кого і коли надійшов обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру або клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності,

правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, запобіжний захід, застосований до обвинуваченого (вид, та дата його обрання), інші заходи забезпечення кримінального провадження, дата ухвалення рішення про призначення підготовчого судового засідання;

– *у мотивувальній частині* – короткий зміст результатів проведення підготовчого судового засідання, зокрема щодо відсутності перешкод призначення судового розгляду (підстави для ухвалення рішення, передбаченого п. п. 1–4 ч. 3 ст. 314 КПК відсутні), узагальнений виклад позицій учасників судового провадження щодо можливості його призначення, заявлених під час підготовчого судового засідання клопотань та результатів їх розгляду, визначення порядку судового розгляду (відкрита або закрита форма засідання), мотиви, на яких ґрунтувався суд під час постановлення ухвали, і положення закону, якими він керувався;

– *у резолютивній частині* – рішення про призначення судового розгляду, дата, час та місце його проведення, склад суду (проведення судового розгляду кримінального провадження суддею одноособово, колегіально або судом присяжних), який здійснюватиме судовий розгляд, у відкритому або закритому судовому засідання він здійснюватиметься; про виклик у судове засідання осіб, які братимуть участь у судовому розгляді. Копія такої ухвали надсилається учасникам судового провадження не пізніше ніж за п'ять днів до початку судового розгляду.

Після призначення судового розгляду головуючий надає розпорядження секретарю судового засідання про виклик (повідомлення) учасників судового провадження та інших осіб, перелічених в ухвалі. Письмовий виклик має бути вручено не пізніше ніж за п'ять днів до дати судового засідання. У цей же строк здійснюється виклик учасників судового провадження та інших осіб, які мають бути присутніми під час судового розгляду, через вручення їм повістки про виклик (повідомлення), надіслання її поштою, електронною поштою або факсимільним зв'язком, здійснення виклику по телефону або телеграмою у порядку, визначеному ст.ст. 135–139 КПК.

Судовий розгляд призначається в термін, що не перевищує десяти днів з дня постановлення ухвали про його призначення. Якщо десятий день припадає на вихідний, святковий або інший неробочий день, засідання призначається на перший робочий день після десятого.

Відповідно до ст. 317 КПК, документи, інші матеріали, надані суду під час судового провадження його учасниками, судові рішення та інші документи і матеріали, що мають значення для цього кримінального провадження, долучаються до обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності і є матеріалами кримінального провадження (кримінальною справою).

Варто зауважити, що письмові документи, заразом перелік, який наведено у ст. 99 КПК, а також інші матеріали, надані суду учасниками підготовчого судового засідання під час його проведення, а також отримані (витребувані судом) за результатами виконання необхідних дій під час підготовки кримінального провадження до судового розгляду, що мають значення для його розгляду, долучаються до обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності.

У разі подання письмового клопотання учасниками судового провадження щодо ознайомлення з матеріалами кримінального провадження (кримінальною справою) після призначення його до судового розгляду, головуючий повинен забезпечити можливість ознайомитися з ними.

Після призначення справи до судового розгляду головуючий повинен забезпечити учасникам судового провадження можливість ознайомитися з матеріалами кримінального провадження, якщо вони заявлять про це клопотання. Під час ознайомлення учасники судового провадження мають право робити з матеріалів необхідні виписки та копії.

Матеріали про застосування заходів безпеки стосовно осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, для ознайомлення не надаються.

Контрольні запитання

1. Дайте визначення поняття та змісту стадії підготовчого провадження.
2. Назвіть учасників, процедуру, рішення, які приймаються під час підготовчого судового засідання.
3. Які питання вирішуються під час підготовчого судового засідання у зв'язку з підготовкою до судового розгляду?
4. Які підстави і порядок повернення обвинувального акта прокурору?
5. Які підстави і порядок обрання, зміни і скасування запобіжного заходу під час підготовчого судового провадження?
6. Назвіть права й обов'язки обвинуваченого у підготовчому судовому провадженні.
7. Який порядок закінчення підготовчого провадження і призначення судового розгляду?
8. Який порядок оскарження рішень, ухвалених під час підготовчого судового провадження?

Рекомендована література

1. Гуртієва Л. М. Засоби збирання та перевірки доказів судом на стадії підготовчого провадження у кримінальному процесі України. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія».* 2015. Вип. 4. С. 306–314.
2. Дячук С. І., Галаган В. І., Галаган О. І. Застосування кримінального процесуального законодавства на підготовчому провадженні у суді першої інстанції. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки.* 2013. Т. 144–145. С. 142–146.
3. Дячук С. Стадія підготовчого провадження та її особливості. *Слово Національної школи суддів України.* 2013. № 4. С. 131–138.
4. Єні О. В., Матієк Л. Г. Підготовче провадження як елемент судового провадження в суді першої інстанції. *Часопис Київського університету права.* 2013. № 2. С. 286–289.
5. Замкова Я. В. Виникнення та значення стадії підготовчого провадження у кримінальному процесі України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету.* Серія: Право. 2016. Вип. 38 (2). С. 103–106.

6. Кіт Х. І. Попереднє судове засідання як етап підготовчого провадження: загальна характеристика. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* Юриспруденція. 2013. Вип. 6-1 (1). С. 154–157.

7. Лисюк Ю. В. Сутність і значення підготовчого провадження у кримінальному процесі: національний і міжнародно-правовий аспект. *Проблеми законності.* 2013. Вип. 124. С. 160–168.

8. Мирошниченко Ю. Проблеми судового розгляду в кримінальному провадженні: організаційно-підготовчий аспект. *Слово Національної школи суддів України.* 2013. № 4. С. 139–144.

9. Мирошниченко Ю. Ще раз про тактико-організаційну діяльність суду на стадії підготовчого провадження. *Юридичний вісник.* 2015. № 1. С. 148–152.

10. Сиза Н. П. Завдання суду в стадії підготовчого провадження у кримінальному процесі України. *Часопис Національного університету «Острозька академія».* Серія: Право. 2014. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Choasp_2014_2_30

11. Тайлієва Х. Р. Використання доказів у рішеннях суду під час здійснення підготовчого провадження у першій інстанції. *Право і суспільство.* 2015. № 2. С. 273–280.

12. Шминдрук О. Ф. Підготовче провадження як кримінально-процесуальна категорія. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* Серія: Юриспруденція. 2014. Вип. 10-2 (2). С. 159–162.

13. Шульга А. О. Повернення матеріалів кримінального провадження прокуророві судом у підготовчій стадії: морально-правовий аспект. *Форум права.* 2016. № 1. С. 267–272.

ЗМІСТ

Тема 11. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ……...3
11.1. Поняття, завдання та значення досудового розслідування……...3
11.2. Форми досудового розслідування……6
11.3. Поняття та характеристика загальних положень досудового розслідування……...……..10
11.3.1. Початок досудового розслідування……11
11.3.2. Підслідність кримінальних проваджень……..13
11.3.3. Об'єднання та виділення матеріалів досудового розслідування……..…..19
11.3.4. Розгляд клопотань під час досудового розслідування……20
11.3.5. Строки досудового розслідування…….……20
11.3.6. Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами…….….26
11.3.7. Участь у провадженні досудового розслідування спеціаліста, перекладача та понятих……..……28
11.3.8. Ознайомлення з матеріалами досудового розслідування до його завершення……..31
Контрольні запитання……..……..….33
Рекомендована література…….……..……...34

Тема 12. ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ…….37
12.1. Поняття і значення повідомлення про підозру……....…37

12.2. Порядок повідомлення про підозру
у кримінальному провадженні……45
12.3. Випадки (підстави) повідомлення про підозру.
Зміна підозри у кримінальному провадженні……49
Контрольні запитання……..……..….53
Рекомендована література…….……..……...54

Тема 13. СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ……55
13.1. Загальні положення проведення
слідчих (розшукових) дій……..55
13.2. Характеристика допиту та його видів……..64
13.3. Характеристика пред'явлення для впізнання
та його видів……...75
13.4. Характеристика обшуку та його видів……83
13.5. Процесуальна характеристика огляду та його видів.
Освідування……..……..93
13.6. Характеристика слідчого експерименту……..…..100
13.7. Характеристика проведення експертизи……106
Контрольні запитання……..……112
Рекомендована література…….……..……112

Тема 14. НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ……...……..117
14.1. Загальні положення про негласні
слідчі (розшукові) дії……..……117
14.2. Характеристика окремих негласних
слідчих (розшукових) дій……135
14.2.1. Втручання у приватне спілкування……135
14.2.2. Дослідження інформації, отриманої
під час застосування технічних засобів……....148
14.2.3. Обстеження публічно недоступних місць,
житла або іншого володіння особи……...150
14.2.4. Установлення місцезнаходження
радіоелектронного засобу……..……153
14.2.5. Спостереження за особою, річчю або місцем……..154
14.2.6. Моніторинг банківських рахунків…….……155

14.2.7. Аудіо-, відеоконтроль місця……..156
14.2.8. Контроль за учиненням злочинів……..157
14.2.9. Виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи або злочинної організації……...…159
14.2.10. Виготовлення, утворення несправжніх (імітаційних) засобів для проведення конкретних негласних слідчих (розшукових) дій……..161
14.2.11. Негласне отримання зразків для порівняльного дослідження……163
Контрольні запитання……..……164
Рекомендована література…….……..……165

Тема 15. ЗУПИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ……..……168
15.1. Поняття та підстави зупинення досудового розслідування……..……..168
15.2. Розшук підозрюваного……177
15.3. Нагляд і контроль за здійсненням розшуку……...……181
15.4. Забезпечення взаємодії під час зупинення досудового розслідування……..……....184
Контрольні запитання……..……188
Рекомендована література…….……..……189

Тема 16. ЗАКІНЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ……...…..190
16.1. Поняття, форми закінчення досудового розслідування. Систематизація матеріалів кримінального провадження……..…...…..190
16.2. Відкриття матеріалів іншій стороні кримінального провадження для ознайомлення……192
16.3. Закриття кримінального провадження та його підстави……...……195
16.4. Подання до суду клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності……..……204

16.5. Направлення до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів виховного характеру або клопотання про застосування примусових заходів медичного характеру……..……208
Контрольні запитання……..……211
Рекомендована література…….……...……..212

Тема 17. ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ АБО БЕЗДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ……..214
17.1. Загальні положення оскарження рішень, дій або бездіяльності під час досудового розслідування……...214
17.2. Особливості та порядок оскарження рішень, дій або бездіяльності органів досудового розслідування або прокурора під час досудового розслідування……221
17.3. Особливості та порядок оскарження ухвал слідчого судді під час досудового розслідування……..……..228
17.4. Особливості та порядок оскарження слідчим рішень, дій або бездіяльності прокурора……...……232
Контрольні запитання……..……236
Рекомендована література…….……...……237

Тема 18. ПІДСУДНІСТЬ. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ……239
18.1. Поняття, значення та види підсудності. Правила визначення підсудності…….……..239
18.2. Загальні положення судового розгляду……247
18.2.1. Строки і загальний порядок судового розгляду…..248
18.2.2. Незмінність складу суду…….……249
18.2.3. Безперервність судового розгляду……251
18.2.4. Наслідки неприбуття учасників судового розгляду……...252
18.2.5. Розпорядок судового засідання…….……254
18.3. Прийняття рішень, пов'язаних із забезпеченням судового розгляду……...……257

18.4. Межі судового розгляду……..262
Контрольні запитання……..…….265
Рекомендована література…….……..…….266

Тема 19. ПІДГОТОВЧЕ ПРОВАДЖЕННЯ……267
19.1. Суть, завдання і значення стадії підготовчого провадження……..267
19.2. Порядок підготовчого судового засідання……272
19.3. Вирішення питань, пов'язаних із підготовкою до судового розгляду……...……278
19.4. Закінчення підготовчого провадження і призначення судового розгляду……281
Контрольні запитання……..……284
Рекомендована література…….……..……..284

Тема 20. КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ В СУДІ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ…….……..286
20.1. Поняття, суть і значення стадії розгляду справи в суді першої інстанції……286
20.2. Процедура судового розгляду в суді першої інстанції……...…..288
20.3. Рішення суду першої інстанції…….……..304
Контрольні запитання……..……311
Рекомендована література…….……..……..312

Тема 21. ПРОВАДЖЕННЯ В СУДІ АПЕЛЯЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ…….……..314
21.1. Поняття, значення та основні риси провадження в суді апеляційної інстанції. Суб'єкти апеляційного оскарження…….……..314
21.2. Строки і порядок подачі апеляційних скарг…….……320
21.3. Підготовка до апеляційного розгляду. Розгляд справи в суді апеляційної інстанції……...……...…..326

21.4. Підстави для скасування або зміни вироку
або ухвали апеляційним судом. Призначення
нового розгляду в суді першої інстанції……..……..330
21.5. Процесуальні акти апеляційної інстанції.
Постановлення вироку апеляційним судом……..…334
Контрольні запитання……..……338
Рекомендована література…….……..……..338

Тема 22. ПРОВАДЖЕННЯ В СУДІ
КАСАЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ…….……340
22.1. Поняття і значення стадії касаційного провадження……340
22.2. Суб'єкти, строки та межі касаційного провадження…..….343
22.3. Порядок та результати розгляду справи
касаційним судом. Рішення касаційної інстанції…….350
Контрольні запитання……..……357
Рекомендована література…….……..……358

Тема 23. ПРОВАДЖЕННЯ ЗА НОВОВИЯВЛЕНИМИ
АБО ВИКЛЮЧНИМИ ОБСТАВИНАМИ…….……359
23.1. Загальні положення перегляду рішень суду
за нововиявленими або виключними обставинами……..359
23.2. Підстави для здійснення кримінального провадження
за нововиявленими або виключними обставинами……..364
23.3. Порядок перегляду судових рішень
за нововиявленими або виключними обставинами…….....374
Контрольні запитання……..……380
Рекомендована література…….……..……382

Тема 24. КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ НА ПІДСТАВІ
УГОД У ФОРМІ ПРИВАТНОГО ОБВИНУВАЧЕННЯ……...385
24.1. Кримінальне провадження на підставі угод…….……385
24.2. Кримінальне провадження у формі приватного
обвинувачення……..413
Контрольні запитання……..……431
Рекомендована література…….……..……432

Тема 25. КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ
ЩОДО ОКРЕМИХ ОСІБ……...……..434
25.1. Кримінальне провадження щодо окремої
категорії осіб……...……...……..434
25.2. Кримінальне провадження щодо неповнолітніх…….……449
25.3. Кримінальне провадження щодо застосування
примусових заходів медичного характеру……..……..456
Контрольні запитання……..……463
Рекомендована література…….……..…….464

Тема 26. ІНШІ ОСОБЛИВІ ПОРЯДКИ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ……..……466
26.1. Кримінальне провадження, яке містить державну
таємницю……..466
26.2. Кримінальне провадження на території
дипломатичних представництв, консульських
установ України, на повітряному, морському
або річковому судні, що перебуває за межами
України під прапором або з розпізнавальним
знаком України, якщо це судно приписано до порту,
розташованого в Україні…….471
Контрольні запитання……..……480
Рекомендована література…….……..…….481

Тема 27. ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНИХ МАТЕРІАЛІВ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ…….….482
27.1. Суть, значення, завдання та умови здійснення
провадження щодо відновлення втрачених
матеріалів……..……482
27.2. Суб’єкти та порядок подання заяви про відновлення
втрачених матеріалів кримінального провадження.
Форма та зміст заяви про відновлення втрачених
матеріалів……...…499
27.3. Судове провадження щодо заяви про відновлення
втрачених матеріалів кримінального провадження…….506

27.4. Рішення суду за результатами провадження
щодо відновлення втрачених матеріалів
кримінального провадження……...…510
27.5. Правові та організаційні питання попередження
втрати та знищення матеріалів кримінальних
проваджень……...512
Контрольні запитання……..…….518
Рекомендована література…….……..……520

Тема 28. МІЖНАРОДНА ПРАВОВА ДОПОМОГА
В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ…….……..523
28.1. Поняття, форми, принципи та суб'єкти здійснення
міжнародного співробітництва у кримінальному
провадженні…….……..……..523
28.2. Процесуальний порядок надання міжнародної
правової допомоги під час проведення
процесуальних дій…….……...……..539
28.3. Сутність видачі (екстрадиції) особи, яка вчинила
злочин…….……...……..544
28.4. Кримінальне провадження у порядку перейняття
28.5. Визнання та виконання вироків іноземних судів
та передання засуджених осіб……560
Контрольні запитання……..…….576
Рекомендована література…….……..……..578

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ……..……..……..…580

АЛФАВІТНО-ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК……..……...…592

Львівський державний університет внутрішніх справ

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Частина 2

Підручник

Львів
2019

УДК 343.13(447)(075.8)
К82

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет
Вченою радою Львівського державного університету внутрішніх справ
(протокол від 28 листопада 2018 р. № 4)

Рецензенти:
***В. С. Канцір**, доктор юридичних наук, професор;*
***О. О. Юхно**, доктор юридичних наук, професор;*
***В. О. Кучер**, кандидат юридичних наук, доцент*

К82 **Кримінальний процес**: підручник / Р. І. Благута, Ю. В. Гуцуляк, О. М. Дуфенюк та ін.; за заг. ред. А. Я. Хитри, Р. М. Шехавцова, В. В. Луцика. Львів: ЛьвДУВС, 2019. Ч. 2. 616 с.

ISBN 978-617-511-287-8

Підготовлено відповідно до програми навчальної дисципліни «Кримінальний процес» у закладах вищої освіти. Відображено сучасний стан і перспективи розвитку вітчизняного кримінального процесу з урахуванням практики його застосування, зокрема практики Європейського суду з прав людини.

Для курсантів, студентів, слухачів, аспірантів, ад'юнктів та викладачів вишів і факультетів юридичної спрямованості усіх форм навчання. Може бути корисним для працівників судових і правоохоронних органів *(станом законодавства на 01 листопада 2018 року).*

Prepared in accordance with the program of the discipline «Criminal process» in higher education institutions. The current state and prospects of the development of the domestic criminal process are reflected, taking into account the practice of its application, in particular the practice of the European Court of Human Rights.

For cadets, students, graduate students, adjuncts and professors of higher education and law departments of all forms of study. It can be useful for judicial and law enforcement officials.

Key words: criminal proceedings, pretrial investigation hearing, the principles of the criminal proceedings, the court judge, investigator, prosecutor, suspect, victim.

УДК 343.13(447)(075.8)

© Благута Р. І., Гуцуляк Ю. В.,
Дуфенюк О. М. та ін., 2019
© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2019

ISBN 978-617-511-287-8

Колектив авторів:

Благута Р. І., кандидат юридичних наук, доцент (тема 10);
Броневицька О. М., кандидат юридичних наук, доцент (тема 28.4);
Гуцуляк Ю. В. (теми 3, 13.2, 28.2);
Дільна З. Ф., кандидат юридичних наук (тема 25);
Дуфенюк О. М., кандидат юридичних наук, доцент (тема 8);
Комісарчук Ю. А., кандидат юридичних наук, доцент
(теми 7, 13.6, 19, 21, 22, 28.5);
Кудінов С. С., кандидат юридичних наук, доцент (теми 14, 20);
Кунтій А. І., кандидат юридичних наук (теми 5, 11, 13.5, 16, 17);
Луцик В. В., кандидат юридичних наук, доцент
(теми 19, 26, 28.3, 28.5);
Навроцька В. В., кандидат юридичних наук, доцент
(теми 23, 24, 27, 28.1);
Ряшко О. В., кандидат юридичних наук, доцент
(теми 4, 13.7, 25, 26);
Татарин І. І., кандидат юридичних наук (тема 6);
Хитра А. Я., кандидат юридичних наук, доцент
(теми 1, 2, 9, 12, 13.1, 13.3, 18);
Шехавцов Р. М., кандидат юридичних наук, доцент
(теми 13.4, 14, 20)

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Частина 2

Підручник

Редагування *Ю. Р. Глиняна*

Макетування *Н. М. Лесь*

Друк *І. М. Хоминець*

Підписано до друку 12.11.2019.
Формат 60×84/16. Папір офсетний. Умовн. друк. арк. 35,8.
Тираж 100 прим. Зам. № 170-18.

Львівський державний університет внутрішніх справ
Україна, 79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2541 від 26 червня 2006 р.